

Aristoteles'in *Ruh Üzerine* Kitabının Konusu^a

GREGORIOS THAUMATOURGOS

Çeviren

İLYAS ALTUNER^b

Geliş Tarihi: 01.10.2015 | Kabul Tarihi: 30.10.2015

Öz: Elinizdeki eserin yazarı olan Gregorios bir piskopos olmasına karşın, eseri bir filozofun yazdığı havası vardır. Risalenin Aristoteles'in *Ruh Üzerine* adlı kitabını konu edindiğini düşünürsek, buna daha fazla hak vermemiz mümkündür. Roma Katolik Kilisesi bütün sistemini Aristoteles'in metafiziği kadar fiziğine de dayandırmış ve Aristoteles üzerinden kendisini meşrulaştırma girişiminde bulunmuştur. Gregorios'un ruh hakkında yazdığı risaleye Aristotelesçi bir kimlik kazandırma çabası bunun bir göstergesi olarak alınabilir. Çünkü ilk dönemdeki Hıristiyanlar ruhun bütünüyle tinsel bir yapıya sahip olduğuna ve dolayısıyla ölümsüz olduğuna inanıyorlardı. Gregorios da bu risalede ruhun basit bir töz oluşu, iyiliği ve kötülüğü barındırması gibi özellikleri açısından Aristoteles'e uygun görüşler söylemesine karşın, ruhun ölümsüzlüğü ve yapısının tinselliği konularında Platoncu görüşler ileri sürmüştür.

Anahtar Kelimeler: Ruh, tinsel, fiziksel, töz, ölümsüzlük, akli bilgi, oluş ve bozuluş.

^a Bu çeviri, 'Enteleky Mantık-Metafizik Okulu' adı altında yürütülen çalışmalardan bir kesittir. Çevirinin yapıldığı kaynak için bkz. Gregorios Thaumaturgos, "Risâle fi'n-Nefs min Makâle Aristûtâlis", ed. Helmut Gâtje, *Studien zur Überlieferung der Aristotelischen Psychologie im Islam*, Heidelberg: Carl Winter Universitätsverlag, 1971, ss. 121-9.

^b İğdır Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü
altuneril@yahoo.com

On the Subject of Aristotle's Book *De Anima*^c

GREGORY THAUMATURGUS

Translated by

İLYAS ALTUNER

Received: 01.10.2015 | Accepted: 30.10.2015

Abstract: The author of the work you have, Gregorios, although is a bishop, it contains overtones as if the work has been written by a philosopher. When we think that the treatise mentions Aristotle's work *De Anima*, it is possible to acknowledge it more. Roman Catholic Church has grounded its whole system Aristotle's physics as well as metaphysics, and attempted to legitimize itself via Aristotle. Gregory's endeavor to give Aristotelian identity to treatise which wrote on the soul can be handled a sigh of this. Because early Christians have believed that soul had a spiritual structure entirely and therefore it was immortal. Even though Gregory has also spoken of views in direct proportion to Aristotle in this treatise in terms of features that soul is a basic substance, contains both goodness and badness in itself, he has put forward Platonic thought on the immortality of the soul and being spiritual as structure.

Keywords: Soul, spiritual, material, substance, immortality, mental knowledge, generation and corruption.

^c This translation is a section of studies which were performed under the title of 'Entelekya School of Logico-Metaphysics'.

ENTELEKYA

GREGORIOS THAUMATOURGOS

ARISTOTELES'İN *RUH ÜZERİNE*

KİTABININ KONUSU

© entelekya

غريغوري الثاؤمثورغي

رسالة في النفس

من مقالة أرسطو طاليس

انتلخيا

Aristoteles'in *Rub Üzerine* Kitabının Konusu

Esirgeyen ve Bağışlayan Allah'ın adıyla. Bu, Aristoteles'in *Rub Üzerine* adlı eseri hakkında yedi bölümden oluşan bir risâledir.

Ch.1 [Birinci Bölüm: Her Bir Bilinirin Kavranması Hakkında] Bilmelisin ki, her bir şey ya bilinir ya da duyulur bir şeydir. Ruh duyulur bir şey olmadığına göre, o bilgiye konu olan bir şeydir. Duyulur olmayan bir şey, kendinden dolayı değil de başkası dolayısıyla kavranır; öyleyse ruh başkası dolayısıyla kavranır.

Ch. 2 [İkinci Bölüm: Ruhun Varlığının Kanıtlanması Hakkında] Her hareketli cismin hareketi başkasından kaynaklanır ve her cisim kendi formu olmaksızın durabilir ya da hareket edebilir. Hareket öyleyse onda kendinden dolayı değildir. Eğer kendinden dolayı olsaydı, durağan olmayan bir şey olurdu; öyleyse ruh başkasından dolayı nedenlidir ve cismin özü ise üç boyutlu bir büyüklüktür.

Her bir hareket edenin hareketi ya içeriden ya da dışarıdandır ve hareketi dışarıdan olanın hareketi kendine ait olmayan ayrı bir harekettir. Canlıların bedenlerinin hareketi kendilerinden dolayıdır, öyleyse dışarıdan değildir ve o yüzden içeridedir. İçeriden hareket eden her bir şeyin hareketi ya ateşin hareketi gibi doğal olan bir harekettir ve bu hareket ne bir yerde durur ne de farklılaşır, ya da doğal olmayan bir harekettir ve canlıların hareketi gibi bir ileri bir geri şeklinde durur ve değişir. Canlıların hareketi, öyleyse doğal ve kendisinden ayrı bir hareket değil, aksine canlılığın özündendir. Onun için tözden olan özsel bir yaşam vardır ki, o da ruhtur. Ruh ise canlı hareket olan canlıya ait hareketle var olur; öyleyse ruh canlıdır.

Ch.3 [Üçüncü Bölüm: Ruhun Töz Olduğu Hakkında] Her bir töz zıtları kendisinde barındırabilir; o sayıca bir olan ve özü değişmeyendir. Ruh hem iyiliği hem de kötülüğü ve hem cesareti hem de korkaklığı kendisinde barındırabilir; o Platon'un ruhu gibi sayıca bir olan ve özü değişmeyendir. İyilikle kötülük ve cesaretle korkaklık zıt olan şeylerdir ve ruh onları kendisinde barındırabilir; öyleyse ruh tözdür.

رسالة في النفس من مقالة أرسطوطاليس

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

هذه رسالة في النفس من مقالة أرسطوطاليس وهي مبوبة على سبعة أبواب.

Ch.1 [القول الأول: في درك كل معلوم] اعلم أن كل شيء إما معلوم وإما محسوس، والنفس ليست بمحسوسة فهي إذن معلومة، وما كان غير محسوس فهو يدرك لا بذاته بل بغيره فالنفس إذن تدرك بغيرها.

Ch.2 [القول الثاني: في إثبات وجود النفس] كل جسم متحرك فحركته من غيره، وكل جسم قد يسكن ويتحرك لا بصورته فالحركة إذن غير ذاتية فيه، ولو كانت ذاتية فيه لكان لا يكون ساكناً فهي إذن معلولة من غيره، وذاته عظم ذو ثلاثة أقدار.

وكل متحرك فحركته إما من داخل وإما من خارج، وكل ما كانت حركته من خارج فحركته غريبة غير ذاتية فيه، وحركة أجساد الحيوان ذاتية فيها فليست إذن من خارج فهي إذن من داخل، وكل متحرك من داخل فحركته إما أن تكون طبيعية كحركة النار وهذه الحركة لا تهدأ ولا تختلف وإما أن تكون غير طبيعية تهدأ وتختلف في الإقبال والإدبار كحركة أجساد الحيوان، فحركة الحيوان إذن ليست بطبيعية ولا غريبة منها بل ذاتية حيوانية وهي من جوهر له حياة ذاتية وهو النفس، فالنفس إذن موجودة بالحركة الحيوانية وهي الحركة الحية فالنفس إذن حية.

Ch.3 [القول الثالث: في أن النفس جوهر] كل جوهر قابل للمتناقضات وهو بالعدد واحد لا تختلف ذاته، فالنفس قابلة للبر والفجور والجرأة والجن وهي واحدة بالعدد كنفس أفلاطون لا تختلف ذاتها، والبر والفجور والجرأة والجن متناقضات والنفس قابلة لها فالنفس إذن جوهر.

Tözü hareket ettiren her şey tözdür, ruh töz olan cismi hareket ettirdiğine göre, ruh tözdür. Yine ruh canlı olandan bir parçadır ve canlı da tözdür; tözün parçası töz olduğu için her canlının bir ruhu bir de bedeni vardır.

Ch.4 [Dördüncü Bölüm: Ruhun Tinsel Olup Fiziksel Olmadığı Hakkında] Bedendeki ruh bedenin bir karışımı değildir, çünkü onlar [birbirlerine] karışmış olsalardı, birlikte bozulurlardı. Çünkü her iki karışmış beden birlikte bozulur, oysa onların her ikisi birden bozulmuş değildir. Yine ruh bedene bitişik değildir, çünkü eğer bedene bitişmiş olsaydı, bedenden bir parça ona bitişirdi. Eğer yine ruh böyle olsaydı, bedenın parçaları ona hiçbir şekilde can veremezdi ve de cisimlerin birleşmesi bu iki yönden birine yani karışma bitişmeye göre olurdu. Ruhun bedene birleşmesi o hâlde fiziksel değildir, öyleyse tinseldir.

Yine ruh beden olsaydı, iyilikle kötülük ve cesaretle korkaklık gibi ona ait ilenekler de duyulur olurdu. Oysa bu ilenekler duyulur değildir, öyleyse ruh bedensizdir.

Aynı şekilde cisimler dokunma yoluyla eylemde bulunur, ruhun eylemleri ise, tıpkı gökteki yıldızların boyutlarını ve büyüklüklerini bilmesi gibi, duyulur olmayan şeyleri bilmek ve düşünmek ve yine tümel şeyleri, Tanrısal formları ve onların ideaları gibi tinsel şeyleri bilmek ve düşünmektir. Öyleyse ruh fiziksel olmayan tinsel bir varlıktır.

Ch.5 [Beşinci Bölüm: Ruhun Basit Olup Bileşik Olmadığı Hakkında] Her bir bileşiğin parçaları, parçalarında kendisinde üstünelik ve altındalık bulunan küre gibi ve soğukluğu çok sıcaklığı az olan su gibi karşıtlık barındırır. Ancak ruh kendisinde karşıtlık barındırmaz; öyleyse ruh bileşik değil, aksine basittir.

Yine kendisine dönen her şey tinseldir, ruh da varlıkların bilinmesi konusunda, kendi özünün bilinmesinden dolayı, kendisine yani özüne döner. Öyleyse ruh kendisini bilen varlıklardan biri olması nedeniyle tinseldir ve her tinsel olan bileşik olmayandır, dolayısıyla ruh da bileşik değil, aksine basittir.

وأيضا فإن كل محرك للجوهر جوهر، والنفس محركة للجسم الذي هو جوهر فالنفس إذن جوهر، وأيضا فإن النفس جزء من الحيوان والحيوان جوهر وجزء الجوهر جوهر وكل حيوان له نفس وجسد.

Ch.4 [القول الرابع: في أن النفس روحانية وليست بجسمانية] النفس في الجسد غير ممازجة للبدن لأنهما لو امتزجا لفسدا جميعا لأن كل جسدين متمازجين يفسدان جميعا، وهما ليسا بفاسدتين ولا هي أيضا تجاوره لأنه لو جاورته لجاورت جزءا منه دون جزء، ولو كانت النفس هكذا لم تحي بها أجزاء الجسد كلها، وتركيب الأجسام كلها على إحدى هاتين الجهتين أعنى الامتزاج والمجورة، ومجامعة النفس البدن ليست إذن بجسمانية فهي إذن روحانية.

وأيضا لو كانت النفس جسدا لكانت أعراضها محسوسة كالبر والفجور والجرأة والجن، وهذه الأعراض غير محسوسة فالنفس إذن غير الجسد.

وأيضا فإن الأجسام تفعل بالماسسة، وأفاعيل النفس هي المعرفة والفكرة في الأمور الغير المحسوسة كمعرفتها أبعاد كواكب السماء وأعظامها ومعرفتها والتفكر في الأمور الروحانية كالأشياء الكلية والصور الإلهية وأمثالها، فالنفس إذن روحانية غير جسمانية ظ

Ch.5 [القول الخامس: في أن النفس بسيطة غير مركبة] كل مركب فهي أجزائه تناقض كالكرة التي في أجزائها فوقاني وسفلائي وكالماء الذي برودته للأكثر وحرارته للأقل، والنفس لا تناقض فيها فالنفس إذن ليست بمركبة بل بسيطة.

وأيضا كل راجع إلى نفسه فهو روحاني، والنفس راجعة إلى نفسها أي ذاتها في معرفة الأشياء من معرفة ذاتها، فالنفس إذن روحانية وهي من الأشياء التي تعرف نفسها، وكل روحاني غير مركب فالنفس إذن غير مركبة بل بسيطة.

Aynı şekilde aynı durumda ve aynı zamanda hem eyleyen hem de üstünde eylem yapılan şey fiziksel değil, aksine tinseldir. Ruh da aynı durumda hem eyleyen hem de üstünde eylem yapılındır, çünkü kendisini bildiği zaman hem bilen hem de bilinen olur. Öyleyse ruh, her cisim bileşik olduğundan, fiziksel bir şey değil ama basit olan bir tinsel bir şeydir.

Ch.6 [Altıncı Bölüm: Ruhun Ölümsüz Olduğu Hakkında] Ruh basit olduğunda, açıkladığımız üzere kendisinde parçalar bulunmaz. Parçaları bulunmayan şey kendisinde zıtlık bulunmayan şeydir, zıtlık bulunmayan şey bozuluşa konu olmayan ve bozuluşa konu olmayan şey kendisinde ölüm olmayan şeydir. Dolayısıyla ruh ölümsüzdür.

Yine ruh yaşam olduğu için, onun yaşamı kendisinden dolayı olup başkasından dolayı değildir. Özü bozulmayan şey ölümsüzdür, öyleyse ruh da ölümsüzdür.

Yine her bozuluşa konu olanın olumsuz yönü onu bozarken, olumlu yönü ise onu sağlamlaştırır. Ruhun olum yönü iyilik, erdemlilik ve adalettir ve bu şeyler onu sağlamlaştıran şeyler değildir. Onun olumsuz yönü ise kötülük, erdemsizlik ve haksızlıktır ve bunlar da onu bozuluşa uğratamaz. Öyleyse ruh, bozuluşa konu olan değildir; bozuluşa uğramayan şey ölümsüzdür, öyleyse ruh da ölümsüzdür. Bedene gelince; acılar, hastalıklar ve ölüm gibi olumsuz yönleri onu bozarken güç, sağlık ve organların eşitliği onu sağlamlaştırır.

Ch.7 [Yedinci Bölüm: Düşünce ve Aklı Bilginin Ruha Ait Olduğu Hakkında] Her bilinen şey ya duyular ya da düşünce yoluyla bilinir. Eğer düşünce duyular yoluyla bilinseydi, onun bildiği her şeyi duyularımızın da bilmesi gerekirdi. Biz güneş tutulmalarının oluşumlarını ve renklerini onlar oluşmadan önce düşünceyle bildiğimiz hâlde, onların bilgisini onlarla aynı zamanda duyularımızla elde edemeyiz. Öyleyse düşünce ve bilgi duyuya ait şeyler değildir.

Yine düşünce ve bilginin bedenin organlarından bir şey olmadığı açıktır; canlı beden ve ruhtan oluşur, öyleyse akıl ve düşünce ruha aittir. Yine formları onlar oluşmadan önce bilebiliriz, duyu ise onları elde edemez. Dolayısıyla bilgi duyuya değil, aksine ruha aittir.

وأيضا كل ما يكون فاعلا ومفعولا في حال واحدة في وقت واحد فليس بجسماني بل روحاني، والنفس فاعلة ومفعولة معا في حالة واحدة لأنها إذا عرفت نفسها كانت عارفة ومعروفة، فالنفس إذن ليست بجسمانية لكن روحانية بسيطة لأن كل جسم مركب.

Ch.6 [القول السادس: في أن النفس لا تموت] إذا كانت النفس بسيطة فلا أجزاء فيها كما بينا، وما لا أجزاء فيه فلا تضاد فيه، وما لا تضاد فيه فلا فساد فيه، وما لا فساد فيه فلا موت فيه فالنفس إذن لا تموت.

وأيضا فإن النفس حياتها من ذاتها لا من غيرها لأنها هي الحياة، والشئ الذي لا تفسد ذاته فهو غير ميت فالنفس إذن غير ميتة.

وأيضا فإن كل فاسد فمساوئه تفسده ومصالحه تثبته، ومصالح النفس البر والعفاف والعدل وهذه الأشياء ليست بمثبتة لها ومساوئها الفجور والمجون والجور وهذه ليست بمفسدة لها فالنفس إذن غير فاسدة، وما لا يناله فساد فغير ميت فالنفس إذن غير ميتة، وأما البدن فيفسد بمساوئه التي هي الآلام والأمراض والموت، ويصلح بمصالحه التي هي القوة والصحة واستواء الأعضاء.

Ch.7 [القول السابع: في أن الفكر والمعرفة العقلية للنفس] كل ما يعرف فبالحواس أو بالفكر، ولو كان الفكر يعرف بالحواس لكان كل ما يعرفه تعرفه حواسنا، ونحن نعرف طبائع الأكوان وألوان الكسوفات قبل كونها بالفكر ولا تجدها حواسنا في وقت معرفتها بما فليس الفكر والمعرفة للحس.

وظاهر أيضا أنهما ليستا بشيء من أعضاء البدن، والحيوان بدن ونبس فالعقل والفكر إذن للنفس، وأيضا نحن نعرف الصور قبل كونها والحس لا يجدها، فليست المعرفة للحس بل النفس.

Belirttiğimiz gibi, bu öncüllerden hareketle açıkça görülmüştür ki, ruh bir varlıktır ve tinsel bir form, mekanik doğal cismin entelekyası ve bilkuvve canlıdır. Yine o en asil cisimlerde bulunur, gök küresi en asil cisimlerden biridir ve öyleyse bir ruha sahiptir. Bir ruha sahip olan kimse [aynı zamanda] bir duyuya yani işitme ve görme duyusuna sahip olur, bir şeyden yapılmadığı için dokunma ve koklama duyusuna sahip olamadığı gibi, bir şeyden beslenmediği için de tatma duyusuna sahip değildir. Ve [bu kimse] ruhun şeyleri nasıl bildiği, formun eylemini nasıl bildiği ve duyuların kendi duyulurlarını nasıl duyumsadığı konusunda onun aydınlatıcı ve inandırıcı kanıtıyla hareket eder.

Risâle tamamlanmıştır.

فقد استبان بما ذكرنا من هذه المقدمات أن النفس موجودة وأنها صورة روحانية تمام لجسم طبيعي آلى حى بالقوة وأنها لا تكون إلا لأكرم الأجسام، والفلك من أكرم الأجسام فله نفس، وإن كان ذا نفس فهو ذو حس أعنى السمع والبصر وليس له حس اللمس ولا حس الشم لأنه لا يفعل من شيء، وليس له حس الذوق لأنه لا يفتدى من شيء ويتحرك كيف تعلم النفس الأشياء وكيف تعرف فعل الصورة وكيف تحس الحواس محسوساتها بحجج مضيئه مقنعة.

تمت الرسالة.